

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjömanslagen och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Syftet med denna proposition är dels att i fråga om arbetstagare i arbetsförhållande enligt sjömanslagen anpassa lagstiftningen i Finland så att den motsvarar de krav som uppställs i internationella förbindelser som är förpliktande för Finland, dels att ändra sjömanslagstiftningen så att den motsvarar de lösningar som tillämpas i arbetslagstiftningen i övrigt.

I Europeiska gemenskapernas lagstiftning om arbetskraftens fria rörlighet finns bestämmelser om lika behandling av medlemsstaternas arbetstagare vid arbete inom medlemsstaternas territorium. Syftet med rådets förordning om arbetskraftens fria rörlighet är att avskaffa diskriminering på grund av nationalitet samt sådana hinder som försvårar arbetstagares och egenföretagares fria rörlighet och vistelse inom medlemsstaternas territorium när de börjar arbeta i en annan medlemsstat. Sjömanslagen föreslås bli ändrad så, att den inte längre innehåller stadganden i vilka sjömannens rättigheter knyts till finskt medborgarskap.

Det föreslås att sjömanslagen förenhetligas

med lagen om arbetsavtal så, att till den fogas särskilda stadganden om konkurrensförbudsavtal och den uppsägningstid som skall iakttas vid saneringsförfarande. På grund av att det stadgande om uppsägningsskydd som hänför sig till saneringsförfarandet tas in i sjömanslagen måste också lagen om samarbete inom företag ändras.

Finland har ratificerat Internationella arbetsorganisationens konvention angående ersättning för arbetslöshet till följd av fartygs förolyckande. Det föreslås att sjömanslagen förtydligas så att den motsvarar kraven i konventionen.

Det föreslås att sjömanslagen, semesterlagen för sjömän, sjöarbetstidslagen och lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart ändras så att de motsvarar den utveckling som under de senaste åren ägt rum inom förvaltningen och lagstiftningen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	5. Lagen om samarbete inom företag	13
ALLMÄN MOTIVERING	3	6. Ikraftträdande	13
1. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	3	LAGFÖRSLAGEN	14
1.1 Allmänt	3	1. Lag om ändring av sjömanslagen	14
1.2. Fri rörlighet för arbetstagare	3	2. Lag om ändring av semesterlagen för sjömän .	16
1.3. Konkurrensförbudsavtal	4	3. Lag om ändring av sjöarbetstidslagen	17
1.4. Uppsägning i samband med saneringsförfarande	5	4. Lag om ändring av 8 och 30 §§ lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart	18
1.5. Ersättning för arbetslöshet till följd av fartygs förolyckande	5	5. Lag om ändring av 8 § lagen om samarbete inom företag	19
1.6. Verkningar av den allmänna utvecklingen inom lagstiftningen och förvaltningen ..	5	BILAGA	20
2. Propositionens verkningar	6	Parallelltexter	20
2.1. Ekonomiska verkningar	6	1. Lag om ändring av sjömanslagen	20
2.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	6	2. Lag om ändring av semesterlagen för sjömän .	25
3. Beredningen av propositionen	6	3. Lag om ändring av sjöarbetstidslagen	26
DETALJMOTIVERING	7	4. Lag om ändring av 8 och 30 §§ lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart	28
1. Sjömanslagen	7	5. Lag om ändring av 8 § lagen om samarbete inom företag	29
2. Semesterlagen för sjömän	12		
3. Sjöarbetstidslagen	12		
4. Lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart ..	12		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens mål och de viktigaste förslagen**1.1 Allmänt**

Lagstiftningen om arbetsförhållandena inom sjöfartsbranschen utgör en enhetlig helhet, i vilken har beaktats den allmänna utvecklingen inom arbets- och sociallagstiftningen och de krav som specialförhållandena i branschen medför. Både ändringar i den nationella lagstiftningen och Finlands internationella förbindelser har medfört ett behov av att ändra sjömanslagen (423/78), semesterlagen för sjömän (433/84), sjöarbetstidslagen (296/76), lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82) och lagen om samarbete inom företag (725/78).

1.2. Fri rörlighet för arbetstagare

I artiklarna 48—51 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG), det s.k. Romfördraget, finns bestämmelser om principen om fri rörlighet för arbetskraften. Enligt artikel 48 i fördraget skall all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor. Den fria rörligheten omfattar således rätt för en arbetstagare att uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning där i överensstämmelse med de lagar och andra författningar som gäller för anställning av medborgare i den staten. EG-domstolen har gjort ett ställningstagande enligt vilket artikel 48 i Romfördraget inverkar direkt på rättsordningen i medlemsstaterna.

Om arbetskraftens fria rörlighet stadgas på basis av Romfördraget också genom rådets förordning (EEG) nr 68/1612 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen. Syftet med förordningen är att avskaffa diskriminering av arbetstagare på grund av nationalitet och sådana hinder som försvårar den fria rörligheten och vistelsen inom medlemsstaternas territorium för arbetstagare och egenföretagare när de börjar arbeta i en annan medlemsstat. Förordningen ingår också i den bilaga V som nämns i artikel 28 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

I sjömanslagen har av nationella orsaker

tagits in stadganden enligt vilka vissa av de förmåner och rättigheter som sjömän kan erhålla och som grundar sig på arbetsförhållandet endast gäller finska medborgare. Med beaktande av kraven enligt Romfördraget och den ovan nämnda förordningen måste stadgandena om fri hemresa i 52 och 53 §§ sjömanslagen ändras så, att de inte leder till diskriminering inom Romfördragets tillämpningsområde.

Enligt sjömanslagens 6 § 2 mom., som gäller överlåtelse av arbetsgivarens rörelse, fortsätter arbetstagarnas arbetsförhållanden med förpliktande verkan för överlåtaren, då arbetsgivarens rörelse eller fartyg överläts. Särdragen inom sjöfartsbranschen, såsom den relativt snabba omsättningen i fråga om fartygsbeståndet och överföringen av ägandet och också användningen av fartyg till utlandet, har medverkat till att arbetsförhållandena enligt sjömanslagen i dessa överlåtelssituationer fortsätter hos överlåtaren. Överlåtaren har rätt att säga upp arbetsavtalen med iakttagande av de uppsägningsgrunder om vilka stadgas i sjömanslagen. Undantag från denna huvudregel är de situationer enligt paragrafens 3 mom. där mottagaren är en finsk medborgare eller ett finskt företag. I dessa fall övergår arbetsgivarens rättigheter och skyldigheter till den nya ägaren, om arbetstagaren på förfrågan meddelar att han övergår till anställning hos honom.

I de fall som avses i 6 § 3 mom. sjömanslagen är den lagstiftning som tillämpas på arbetstagarnas arbetsförhållanden oberoende av arbetstagarens nationalitet. En utländsk arbetstagares rättigheter bestäms således i dessa situationer på samma grunder som en finsk arbetstagares. Enligt lagrummet är den avgörande faktorn med tanke på tillämpningen av den finländska lagstiftningen endast vem som är mottagare av rörelsen eller fartyget vid överlåtelser. Det särskilda stadgandet om sådana situationer där en finsk arbetsgivare är mottagare medför inte sådan diskriminering som skulle stå i strid med Romfördragets bestämmelser om arbetskraftens fria rörlighet.

Enligt 87 § sjömanslagen kan statsrådet förordna att stadgandena i lagen skall iakttas även ombord på ett utländskt fartyg i arbetsförhållandena mellan en finsk arbetsgivare och en finsk arbetstagare. Syftet med stadgandet har varit att skydda även finska sjömän som arbetar ombord på ett utländskt fartyg, när det

har funnits praktisk möjlighet till detta. Stadgandena har t.ex. kunnat iaktas i sådana fall när en finsk arbetsgivare hyr ett utländskt fartyg och anställer finsk personal.

Förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet, som är en av de viktigaste principerna inom Europeiska unionens gemenskapsrätt, förutsätter att i likadana situationer inte får förfaras på olika sätt och att i olika situationer inte får behandlas på samma sätt, om inte olika behandling uttryckligen kan motiveras (se fall 47/79, Hochstrass v. EGD-stolen).

Tillämpningen av stadgandet i 87 § sjömanslagen leder inte till diskriminering i sådana fall när på ett utländskt fartyg endast finns finska arbetstagare och finländsk lag tillämpas på dem alla. Situationen kan dock bli en annan t.ex. om en finsk arbetsgivare på ett portugisiskt fartyg anställer såväl finsk som portugisisk arbetskraft. I ett sådant fall vore det inte möjligt att utan att bryta mot gemenskapsrättens förbud mot diskriminering, genom statsrådetsbeslut förordna att finländsk lagstiftning som medför fördelaktigare anställningsvillkor för arbetstagarna skall tillämpas endast på de finska arbetstagarna. Å andra sidan utgör olika behandling av arbetstagarna dylik förbjuden diskriminering endast om arbetstagare i samma ställning eller med samma arbetsuppgifter behandlas olika. Däremot strider det inte mot gemenskapsrätten om det egna landets medborgare eller ekonomiska aktörer försätts i en sämre ställning än aktörer från de övriga länderna (se fall 86/78, S.A. des grandes Distilleries Peureux versus Directeurs des services fiscaux de la Haute Savoie et du territoire de Belfort). Om finska arbetstagare och medborgare i de övriga medlemsstaterna som befinner sig i en likadan ställning behandlas olika, är det således fråga om sådan diskriminering i strid med gemenskapsrätten som kan läggas staten till last på grundvalen av talan som kommissionen och medlemsstaten väckt vid EU-domstolen.

Sjömanslagens 87 §, i vilken statsrådet har getts befogenhet att förordna att stadgandena i lagen skall iaktas också ombord på ett utländskt fartyg i arbetsförhållandena mellan en finsk arbetsgivare och en finsk arbetstagare, är som befogenhetsstadgande redan i sin nuvarande form ovanligt omfattande. I praktiken kunde tillämpningen av stadgandet i de ovan nämnda situationerna leda till sådan diskrimi-

nering som gemenskapsrätten förbjuder. Dylika situationer är dock ytterst sällsynta med avseende på den praktiska verksamheten.

Sjömanslagens 87 § har fungerat som lagvalsregel som reglerar arbetsförhållandena inom sjöfarten på grund av att sådana stadganden om internationella arbetsförhållanden som avses i 5 a kap. lagen om arbetsavtal (320/70) saknas i sjömanslagen. Därför bör behoven av att ändra stadgandet betraktas ur denna synvinkel.

Om sjömanslagen 87 § ändras endast av orsaker som gäller arbetstagarnas fria rörlighet och förbudet mot diskriminering av arbetstagare enligt gemenskapsrätten så, att medborgarna i de stater som omfattas av EES-avtalet jämställs med finska arbetstagare, kan problem uppstå vad gäller befogenhetsgrunden i stadgandet. Å andra sidan måste behovet av att ändra stadgandet utredas också mot bakgrunden av 52 och 53 §§ samt Internationella arbetsorganisationen (ILO) konventioner nr 23 och 166, som gäller sjömäns rätt till hemresa. När behoven av att ändra 87 § sjömanslagen utreds bör ytterligare den konvention om tillämplig lag i avtalsförhållanden som slöts i Rom 1980.

Vid justitieministeriet görs som bäst en utredning om behoven av att ändra den nationella lagstiftningen med tanke på anslutningen till den sistnämnda konventionen. Av dessa ovan anförda orsaker föreslås i denna proposition inga ändringar av stadgandet om lagens tillämpning ombord på utländskt fartyg i 87 §, utan frågan utreds efter att denna proposition har avlåtits.

1.3. Konkurrensförbudsavtal

År 1990 fogades till lagen om arbetsavtal en ny 16 a §, som gäller konkurrensförbudsavtal. Enligt paragrafen kan en arbetstagares rätt att sedan arbetsförhållandet upphört ingå arbetsavtal med någon som utövar ett visst slags näringsverksamhet, yrke eller annan verksamhet som konkurrerar med arbetstagarens arbetsgivare, av synnerligen vägande skäl som har samband med arbetsförhållandet begränsas genom avtal. På samma grunder kan en arbetstagares rätt att för egen räkning utöva sådan verksamhet begränsas genom avtal. Syftet med lagändringen var att förenhetliga konkurrensförbudsklausulerna i arbetsavtalen och använd-

ningen av konkurrensförbudsavtal. Dessutom strävade man efter att arbetsgivarens och arbetstagarens intressen skulle beaktas på ett rättvisare sätt än förut.

När lagen om arbetsavtal ändrades ansågs det inte nödvändigt att införa ett motsvarande stadgande i sjömanslagen. Den tekniska utvecklingen har dock också inom sjöfartens område konstant ökat kraven när det gäller sjömännens yrkesskicklighet. Rederierna måste i allt högre grad satsa på teknisk, kommersiell och yrkesmässig know-how för personalen. I detta syfte bekostar de i fråga om vissa uppgifter en dyrbar utbildning för arbetstagar- na och kan således också ha grundad anledning att genom avtal försöka säkerställa att investeringarna i utbildning gagnar det egna rederiet och inte någon konkurrent.

I praktiken har också konkurrensförbudsavtal ingåtts inom sjöfartsbranschen. Den allmänna utvecklingen inom branschen och behovet av att förenhetliga den praxis som i arbetsavtalsförhållanden iaktas i fråga om konkurrensförbudsavtal talar för att ett stadgande om konkurrensförbudsavtal som har samma innehåll som det som finns i lagen om arbetsavtal tas in i sjömanslagen.

1.4. Uppsägning i samband med saneringsförfarande

I samband med att lagen om företagssanering (47/93) stiftades ändrades bl.a. lagen om arbetsavtal och lagen om samarbete inom företag.

Huruvida saneringen lyckas är i praktiken i hög grad beroende av om de åtgärder i kostnadsbesparingssyfte som behövs kan vidtas i ett tillräckligt tidigt skede. Därför ansågs det vid beredningen av lagstiftningen om saneringsförfarande nödvändigt att en arbetstagar- s arbetsavtal vid saneringsförfarandet under vissa förutsättningar skall kunna sägas upp med iakttagande av en uppsägningstid som är kortare än den som normalt tillämpas på honom. Det stadgades att vid saneringsförfarande skall iaktas en särskild uppsägningstid på två månader, vilket motsvarar den kortaste normala uppsägningstiden.

Eftersom det inte är motiverat att rederiföretag vid sanering framöver skall behandlas annorlunda än andra företag, föreslås att sjömanslagen ändras i enlighet med lagen om

arbetsavtal. En ändring av sjömanslagen är motiverad också av den anledningen att rederiernas anställda då befinner sig i samma ställning oberoende av om de arbetar i land i arbetsförhållanden enligt lagen om arbetsavtal eller till sjöss i arbetsförhållanden enligt sjömanslagen. Ändringen av sjömanslagen förutsätter också en teknisk korrigerings av 8 § lagen om samarbete inom företag.

1.5. Ersättning för arbetslöshet till följd av fartygs förolyckande

ILO:s konvention (nr 8) angående ersättning för arbetslöshet till följd av fartygs förolyckande godkändes 1920. Finland ratificerade konventionen 1949 (FördrS 40/49). Enligt konventionen är arbetsgivaren skyldig att när ett fartyg förolyckas betala ersättning till sjömännen för arbetslöshet till följd av förolyckandet. Ersättningens belopp kan begränsas så att den motsvarar två månaders hyra. När sjömanslagen stiftades (RP 169/1977 rd) motiverades lagens 58 § uttryckligen med en hänvisning till nämnda ILO-konvention. Enligt paragrafen har en sjöman rätt till en ersättning motsvarande två månaders lön, om hans arbetsavtal har sagts upp till följd av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning och om han är arbetslös på grund av detta. I 23 § sjömanslagen stadgas åter om arbetstagar- ens rätt till två veckors lön, om arbetet förhindrats av en orsak som är oberoende av arbetsgivaren och arbetstagar- en, t.ex. en sjöolycka eller en eldsvåda. Det sistnämnda stadgandet gäller avbrott i arbete medan arbetsförhållandet varar. Eftersom sjömännen inte har garanterats någon sådan löneförmån som avses i ILO-konventionen under den tid arbetsförhållandet varar, föreslås sjömanslagen bli ändrad så att den uppfyller kraven enligt nämnda konvention.

1.6. Verknings av den allmänna utvecklingen inom lagstiftningen och förvaltningen

På grund av den utveckling som skett inom förvaltningen och den övriga lagstiftningen efter att sjömanslagen stiftades och trädde i kraft den 1 juli 1978 och efter senare ändringar av lagen föreslås en ändring av vissa enskilda stadganden i sjömanslagen.

En ny lag, sjölagen (674/94), som grundar sig på nordiskt samarbete trädde i kraft den 1 oktober 1994. Lagen om könssjukdomar (52/52) ersattes fr.o.m. ingången av 1987 med lagen om smittsamma sjukdomar (583/86). Fartygsregisterlagen (512/93) trädde i kraft vid ingången av november 1993 och självstyrelselagen för Åland (1144/91) vid ingången av 1993. Om behandlingen av sjöarbetsfrågor vid arbetsministeriet stadgas i förordningen om delegationen för sjömansärenden (535/89). På grund av dessa ändringar föreslås vissa stadganden i sjömanslagen, semesterlagen för sjömän, sjöarbetstidslagen och lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart bli ändrade så att de motsvarar den utveckling som skett inom lagstiftningen.

Under de senaste åren har arbetsfördelningen inom statens centralförvaltning utvecklats så, att beslutanderätt har överförts från statsrådet till ministerierna och från dessa vidare till regional och lokal nivå. I ett principbeslut av statsrådet som gäller lättnader i och gallring av tillståndsförfaranden (VM 288/00/94) konstateras att tillstånd som gäller enskilda medborgare och sammanslutningar i regel skall behandlas på lokal och regional nivå. Enligt principbeslutet kvarstår behandlingen av särskilt viktiga tillstånd hos ministerierna.

De tillstånd till undantag från skyldigheten att tillämpa sjömanslagen samt semesterlagen för sjömän och sjöarbetstidslagen som kan beviljas utländska arbetsgivare inverkar såväl internationellt som nationellt på hela arbetsmarknadsfältet inom sjöfartsbranschen, trots att det är fråga om beslut som direkt gäller ett enskilt fartyg eller rederi. Beredningen av beslut förutsätter ett fast förhandlingsförfarande jämte obligatoriska utlåtanden mellan arbetsministeriet och arbetsmarknadsparterna. Därför kan undantagslovsförfarandet enligt sjömanslagen, sjöarbetstidslagen eller semesterlagen för sjömän inte överföras till regional eller lokal nivå. Det föreslås således att rätten att

bevilja undantagslov kvarstår på ministerienivå.

I enlighet med det ovan nämnda principbeslutet av statsrådet föreslås att vissa ärenden som omfattas av statsrådets beslutanderätt överförs till arbetsministeriet för avgörande. Dylika ärenden är fastställandet av grunderna för ersättning för förlust av personlig egendom, fastställandet av grunderna för bestämmande av naturaförmån under sjömans semester samt utfärdandet av närmare bestämmelser i vissa sådana fall då ersättning betalas av statsmedel.

2. Propositionens verkningar

2.1. Ekonomiska verkningar

Propositionens centrala syfte är att uppdatera sjöarbetslagstiftningen så att den motsvarar kraven enligt EU-normerna, bestämmelserna i ILO:s konventioner samt den utveckling som ägt rum inom lagstiftningen och förvaltningen. Till dessa delar har de föreslagna ändringarna inga betydande ekonomiska verkningar.

2.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Propositionen är inte förknippad med några sådana organisatoriska verkningar som skulle förutsätta inrättande av nya organisationer eller ökning av antalet anställda. De föreslagna ändringarna har inga betydande verkningar i fråga om personal.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen grundar sig på ett enhälligt förslag som delegationen för sjömansärenden lagt fram för arbetsministeriet. I delegationen är arbetsmarknadsorganisationerna inom sjöfarten företrädda.

DETALJMOTIVERING

1. Sjömanslagen

11 §. *Konkurrerande arbetsavtal.* I propositionen föreslås att till sjömanslagen fogas en ny 11 a §, där det stadgas om konkurrensförbudsavtal i samband med sjömans arbetsförhållanden. I och med det särskilda stadgandet om konkurrensförbudsavtal blir 11 § 4 mom. i den nuvarande lagen onödigt och föreslås bli upphävt.

I 11 § 4 mom. stadgas om ingående av ett sådant avtal där arbetstagaren för förhindrande av konkurrens förbinder sig att inte ingå ett nytt arbetsavtal med en annan arbetsgivare efter att hans arbetsförhållande till den tidigare arbetsgivaren har upphört. Angående giltigheten av ett sådant avtal gäller enligt 11 § 4 mom. vad som stadgas i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/29, nedan rättshandlingslagen). I sjömanslagen finns således inga egna stadganden om innehållet i och giltigheten hos ett avtal som inverkar på tiden efter att arbetsförhållandet upphört. I lagen finns inte heller några villkor som gäller ingåendet av konkurrensförbudsavtal. Ett konkurrensförbudsavtal binder parterna om detta inte av särskilda skäl anses oskäligt, i vilket fall avtalet kan jämkas eller helt förklaras ogiltigt.

11 a §. *Konkurrensförbudsavtal.* I den föreslagna nya 11 a § stadgas på samma sätt som i 16 a § lagen om arbetsavtal att om giltigheten och jämkningen av ett konkurrensförbudsavtal i övrigt gäller vad som stadgas i 36 och 38 §§ rättshandlingslagen.

I och med att konkurrensförbudsavtalen blir allmännare kan regleringen i 11 § sjömanslagen, som också gäller inom sjöfartsbranschen, jämte dess hänvisningar till rättshandlingslagen inte längre anses tillräcklig när behoven inom branschen beaktas. Rubriken för den föreslagna nya paragrafen är "konkurrensförbudsavtal", och i paragrafen stadgas om förutsättningarna för ingående av ett dylikt avtal.

Med konkurrensförbudsavtal avses ett avtal som begränsar arbetstagarens rätt att efter att arbetsförhållandet upphört ingå ett nytt arbetsavtal med en ny arbetsgivare som utövar sådan verksamhet som konkurrerar med den tidigare arbetsgivaren eller ett avtal som begränsar arbetstagarens rätt att för egen räkning utöva sådan verksamhet. Konkurrensförbudsavtal skall kunna ingås antingen när det arbetsavtal som arbetsförhållandet grundar sig på ingås

eller, om det finns synnerligen vägande skäl som har samband med arbetsförhållandet, medan arbetsförhållandet pågår. Dessa synnerligen vägande skäl kan inte entydigt räknas upp i lagen. Det skall således avgöras från fall till fall om sådana skäl föreligger eller inte.

Vid bedömningen av om det finns förutsättningar att ingå konkurrensförbudsavtal skall enligt 2 mom. bl.a. beaktas arten av arbetsgivarens verksamhet och det skyddsbehov som beror på att affärs- eller yrkeshemligheter bör bevaras eller på den specialutbildning som arbetsgivaren har ordnat för arbetstagaren. Dessutom skall arbetstagarens ställning och hans arbetsuppgifter hos arbetsgivaren beaktas.

Synnerligen vägande skäl att ingå konkurrensförbudsavtal kunde inom sjöfartsbranschen vara t.ex. sådana uppgifter i anslutning till navigering av fartyg, maskiner eller lastning som kräver tekniskt kunnande. Också de som använder passagerarfartygs försäljningssystem och arbetstagare som sköter uppgifter som hänför sig till marknadsföring kan besitta sådant särskilt kunnande som talar för att konkurrensförbudsavtal skall tillåtas. För att konkurrensförbudsavtal skall kunna motiveras förutsätts att arbetstagaren har en sådan ställning inom företaget att han i sin besittning får information som är viktig från konkurrenssynpunkt eller som skall skyddas eller att han förvärvar motsvarande know-how eller annat tekniskt kunnande. Informationen skall vara av sådan natur att det med beaktande av närings- och konkurrenslagstiftningen är acceptabelt att den hålls hemlig.

I 3 mom. stadgas om särskilda förutsättningar, påföljder av avtalsbrott och arbetstagarens skyldighet att ersätta en skada samt avtalets bindande verkan i sådana fall när arbetsförhållandet upphör av skäl som beror av arbetsgivaren.

Ett konkurrensförbudsavtal får enligt förslaget under högst sex månader begränsa arbetstagarens rätt att ingå ett nytt arbetsavtal. Det kan dock överenskommas att tidsbegränsningen gäller högst ett år, om det kan anses att arbetstagaren har fått en skälig ersättning för men som denna bundenhet åsamkar honom. Också den omständigheten hur viktigt det kunnande eller den yrkesskicklighet som skall skyddas är inverkar på bedömningen av om tidsbegränsningen är acceptabel. Om det är

fråga om kunnande som föråldras snabbt, kan tidsbegränsningen inte vara lång.

I konkurrensförbudsavtal kan tas in en bestämmelse om avtalsvite för den händelse att avtalet inte iakttas. Det föreslås att beloppet av avtalsvite på samma sätt som enligt lagen om arbetsavtal får uppgå till högst den lön som arbetstagaren har erhållit under de sex månaderna närmast före arbetsförhållandets upphörande. Om parterna inte fogar en överenskommelse om avtalsvite till konkurrensförbudsavtalet, bestäms den ersättning som arbetstagaren skall betala för brott mot avtalet enligt det allmänna stadgandet om ersättande av skada i sjömanslagen. Konkurrensförbudsavtalet binder inte arbetstagaren, om arbetsförhållandet upphör av skäl som beror av arbetsgivaren.

Enligt 4 mom. skall vad 3 mom. stadgar om varaktigheten av ett konkurrensförbudsavtal och om avtalsvite i samband med det inte tillämpas på arbete som utförs av en person i ledande ställning som är direkt underställd verkställande direktören och deltar i ledningen av ett företag eller en rörelse. Stadgandets praktiska betydelse är marginell, eftersom antalet sådana personer inom sjömanslagens tillämpningsområde är litet.

I 5 mom. stadgas om när ett konkurrensförbudsavtal är ogiltigt och om jämkning av avtalet. Ett konkurrensförbudsavtal är ogiltigt om det strider mot de allmänna förutsättningarna enligt 1 och 2 mom. eller de särskilda förutsättningarna enligt 3 mom. Om ett konkurrensförbudsavtal har ingåtts utan att det finns synnerligen vägande skäl som har samband med arbetsförhållandet, är avtalet i sin helhet ogiltigt. Om avtalet har ingåtts för längre tid än den tillåtna tiden, är avtalet giltigt högst den tid som stadgas i lagen. Avtalet kan jämkas enligt principerna i rättshandlingslagen, även om det är giltigt enligt 1—3 mom.

Liksom arbetsavtal som gäller sjömän skall också konkurrensförbudsavtal ingås skriftligen.

23 §. *Lönen vid hinder för arbete.* I sjömanslagen finns två uttryckliga stadganden om arbetsgivarens skyldighet att betala lön när arbetet förhindras av orsaker som är oberoende av avtalsparterna. Sjömanslagens 23 § 2 mom. gäller arbetsgivarens skyldighet att betala lön i sådana situationer då arbetstagaren medan arbetsförhållandet varar förhindras att utföra sitt arbete till följd av en sjöolycka, eldsvåda, exceptionell naturtilldragelse eller någon annan liknande orsak. Sjömanslagens 58 § gäller å sin

sida arbetstagarens rätt till ersättning när arbetsförhållandet upphör i en sådan situation då arbetstagaren blivit arbetslös till följd av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning.

I enlighet med vad som i den regeringsproposition som ledde till att sjömanslagen stiftades sägs i motiveringen till 58 §, kan det att fartyget förolyckas i sig inte vara orsak till att arbetsavtalet upphör, utan för detta skall finnas sådan grund som avses i 39 eller 39 a § sjömanslagen. Arbetsförhållandet upphör således inte nödvändigtvis till följd av att fartyget förolyckas, utan det att arbetstagaren tillfälligt förhindras att utföra sitt arbete kan eventuellt endast leda till att han måste permitteras. Vid permittering kan arbetstagarens rätt till lön bestämmas antingen enligt 23 § 2 mom. eller enligt de stadganden och kollektivavtalsbestämmelser som gäller permitteringsmeddelandetiderna, vilka varierar mellan två veckor och tre månader. Om arbetet å andra sidan hindrats av en orsak som avses i 23 § 2 mom., t.ex. en sjöolycka, är arbetsgivaren enligt 24 b § 1 mom. inte skyldig att iakttä permitteringsmeddelandetiden. Då utbetalningen av lön till en sjöman i enlighet med 23 § 2 mom. avbryts två veckor efter att hindret för arbete uppstod, befinner sig arbetstagaren efter denna tid i samma ställning som en permitterad arbetstare.

Så som ovan sagts stadgas i 58 § om en sjömans rätt till ersättning på grund av arbetslöshet som beror på att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning. Eftersom rätten till nämnda ersättning har knutits till arbetsförhållandets upphörande, har stadgandet tagits in i det kapitel som gäller arbetsavtals upphörande.

Avvikande tolkningar har framförts när det gäller tillämpningen av 58 och 23 §§ sjömanslagen i enlighet med syftet med bestämmelserna i ILO:s konvention nr 8. En sakkunnigkommitté inom ILO har också fäst uppmärksamhet vid den eventuella konflikten mellan bestämmelserna i konventionen och stadgandena i sjömanslagen. De meningsskiljaktigheter som uppstått beträffande tolkningen av om stadgandena i sjömanslagen och bestämmelserna i konventionen överensstämmer med varandra beror framför allt på att ILO-konventionen är från 1920-talet, då arbetsavtalsförhållandena i allmänhet upphörde automatiskt till följd av att fartyget förolyckades. Å andra sidan har

också speciallagstiftningen om sjömän och systemet med utkomstskydd för arbetslösa utvecklats kraftigt efter att ILO-konventionen godkändes.

Eftersom arbetstagare som permitterats medan arbetsförhållandet varat dock enligt den uppfattning som råder i dag de facto kan anses vara arbetslösa så som avses i artikel 2 stycke 2 i ILO-konventionen, föreslås att arbetstagarens rätt till sådan ersättning som avses i konventionen utsträcks till att gälla också sådana situationer då arbetsförhållandet fortgår trots att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning. Av lagsystematiska skäl föreslås att till 23 § 2 mom., som finns bland de paragrafer som gäller betalning av lön och ingår i kapitlet om skyldigheter som följer av arbetsavtal, som sista mening fogas en hänvisning till 58 §, som föreslås bli ändrad och i vilken stadgas om arbetstagarens rätt till ovan nämnd ersättning också för permitterings tiden.

35 §. *Kostnaderna för sjukvård.* I 4 mom. stadgas om ersättande av sjukhus-, läkarvårds- och medicinkostnader som föranletts av en könssjukdom i smittsam skede och hänvisas till stadgandena i lagen om könssjukdomar. Nämnda lag har upphävts genom lagen om smittsamma sjukdomar, som trädde i kraft den 1 januari 1987. Därför föreslås 4 mom. bli ändrat så, att i det hänvisas till den nya lagen om smittsamma sjukdomar. Arbetsgivarens ansvar för kostnader för vården av en arbetstagar förändras inte, utan det bestäms enligt 27 § lagen om smittsamma sjukdomar.

43 a §. *Uppsägning i samband med saneringsförfarande.* Eftersom också ett rederiföretag på grund av ekonomiska svårigheter kan bli föremål för saneringsförfarande, föreslås att till sjömanslagen fogas en ny paragraf som till sitt innehåll motsvarar 41 a § lagen om arbetsavtal.

Enligt det föreslagna 1 mom. kan en arbetstagar arbetsavtal under vissa förutsättningar sägas upp med iakttagande av en uppsägningstid på två månader, om arbetsgivaren är föremål för saneringsförfarande, trots att uppsägningstiden eller arbetsavtalstiden annars skulle vara längre. Detta kunde komma i fråga i två olika typer av fall.

Punkt 1 i momentet gäller uppsägning av arbetsavtal under tiden för saneringsförfarande, dvs. efter att dylikt förfarande inletts men innan ett saneringsprogram fastställts. Uppsägningstiden gäller sådana fall då det för avvärjande av konkurs och tryggnad av förutsätt-

ningarna för att saneringsförfarande skall kunna fortsätta är nödvändigt att redan medan förfarande pågår vidta åtgärder för att arbetet skall minska. Åtgärden eller arrangemanget skall leda till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt, så som i 39 a § 1 mom. sjömanslagen stadgas beträffande uppsägningsgrunder som avser ekonomin och produktionen.

Momentets 2 punkt gäller uppsägning av arbetsavtal på grund av arrangemang eller åtgärder enligt ett fastställt saneringsprogram. Uppsägning med iakttagande av den särskilda uppsägningstiden enligt paragrafen kommer i fråga om grunden för uppsägningen är en åtgärd enligt ett saneringsprogram som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt.

Den särskilda uppsägningstiden kan dessutom iaktas om grunden för uppsägningen är ett programligt arrangemang som har en i saneringsprogrammet konstaterad ekonomisk orsak och som förutsätter att arbetskraften minskas. Det kan vara fråga om en sådan situation t.ex. när antalet arbetstagare är för stort med hänsyn till arbetsmängden och en effektivisering av verksamheten och rationalisering av kostnaderna förutsätter att arbetskraften minskas.

Vid bedömningen av uppsägningstiden i anslutning till saneringsförfarande bör dock särdragen inom sjöfarten beaktas, såsom synpunkter som gäller säkerheten ombord. Personalarrangemang som vidtas i samband med saneringsförfarande kan således inte leda till att arbetskraften på ett fartyg minskar så, att verksamheten ombord samt sjösäkerheten eller den övriga säkerheten försämras. De stadgandena om fartygsbemanning och fartygspersonalens behörighet som utfärdats med stöd av sjölagen skall således beaktas när saneringsplanen uppgörs.

Enligt 2 mom. har arbetsgivaren inte rätt att säga upp ett arbetsavtal med stöd av 1 mom., om arbetsgivaren kan erbjuda arbetstagar någon annan uppgift i vilken han med hänsyn till sin yrkesskicklighet och förmåga skäligen kan omplaceras eller som han kan utbildas för. Ett undantag med motsvarande innehåll finns också i 39 a § 1 mom. sjömanslagen.

52 och 53 §§. I 52 § 1 mom. och 53 § 3 mom. sjömanslagen stadgas bl.a. om när en arbetstagar som är finsk medborgare har rätt till fri hemresa eller fri resa från Finland till fartyget.

Enligt artikel 7 i förordningen om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen får en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat inom en annan medlemsstats territorium inte på grund av sin nationalitet behandlas annorlunda än landets egna arbetstagare i fråga om anställnings- och arbetsvillkor, speciellt vad avser lön, avskedande och, om han eller hon skulle bli arbetslös, återinsättande i arbete eller återanställning. Stadgandena i 52 och 53 §§ sjömanslagen strider således mot den ovan nämnda förordningen eftersom de är diskriminerande. Paragraferna föreslås bli ändrade så, att i dem i stället för uttrycket finsk medborgare används uttrycket medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Stadgandet tillämpas då förutom på medborgare i medlemsstaterna i Europeiska unionen också på norska, isländska och också liechtensteinska sjömän, sedan den sistnämnda staten anslutit sig till EES-avtalet.

Inom ILO har två konventioner om sjömäns rätt till hemresa godkänts. Dessa är konvention nr 23 av år 1926, som gäller hemskickande av sjömän, samt konvention nr 166 av år 1987, som gäller sjömäns rätt till hemresa. Varken Finland eller de övriga nordiska länderna har ratificerat någondera av dessa konventioner, men Finland blev bundet av konventionen av år 1926 i och med ratificeringen av konvention nr 147, som gäller miniminormer som skall iakttas i handelsfartyg. Efter att Finland 1979 blev bundet av konvention nr 147 har stadgandena om rätten till hemresa i sjömanslagen inte ändrats så att de skulle motsvara bestämmelserna i konvention nr 23.

Syftet med denna proposition är dock inte att ändra lagstiftningen så att den överensstämmer med konvention nr 23. Orsaken till detta är att regeringen anser det vara ändamålsenligt att det först avgörs vilkendera konventionen lagstiftningen skall motsvara. Detta avgörande kan å sin sida påverkas av resultaten av den nästa sjöarbetskonferens som ILO kommer att ordna 1996. Vid sjöarbetskonferensen behandlas frågan om den ovan nämnda konventionen nr 166 skall anslutas till konvention nr 147, som gäller miniminormer i fråga om fartyg, så att den utgör en del av denna.

Ärendets behandling påverkas dessutom av rådets direktiv av den 19 juni 1995 (95/21/EG) som gäller genomförande av standarder om fartygssäkerhet, förebyggande av förorening samt boende och arbete ombord på fartyg i

fråga om fartyg som anlitar gemenskapens hamnar och färdas på vatten som lyder under medlemsstaternas jurisdiktion. Det nämnda direktiv förutsätter att alla EU:s medlemsstater, bl.a. i syfte att fastställa om ILO:s konvention nr 147 iakttas, årligen utför ett antal kontroller av fartyg som anlöper deras hamnar. Regeringen har för avsikt att efter sjöarbetskonferensen för riksdagen lägga fram förslag till övriga nödvändiga ändringar i lagstiftningen om sjömäns rätt till hemresa.

58 §. *Ersättning för arbetslöshet.* Så som sagts ovan i motiveringen till 23 §, stadgas i gällande 58 § 1 mom. om arbetstagarens rätt till ersättning då arbetsförhållandet upphör på grund av uppsägning till följd av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning.

I gällande 58 § 2 mom. finns dessutom ett stadgande enligt vilket en arbetstagare som permitterats på grund av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning har samma rätt till två månaders lön som en uppsagd arbetstagare, om arbetstagaren själv säger upp sitt arbetsavtal under permitteringstiden på det sätt som avses i 45 § 1 mom. På basis av bestämmelserna i ILO:s konvention nr 8 kan dock inte den slutsatsen dras att ett villkor för erhållande av ersättning enligt konventionen är att arbetsförhållandet upphör.

Så som konstaterats i motiveringen till 23 §, har arbetstagare som permitterats medan arbetsförhållandet pågår de facto ansetts vara arbetslösa så som avses i artikel 2 stycke 2 i ILO-konventionen. Eftersom stadgandena i sjömanslagen inte garanterar rätten till två månaders lön vid permittering på grund av fartygets förolyckande, föreslås 58 § 2 mom. bli ändrat så att rätten till ersättning enligt konventionen för en permitterad arbetstagare eller en arbetstagare som är förhindrad att utföra arbete på det sätt som avses i 23 § 2 mom. är oberoende av om arbetsavtalet sägs upp av någondera parten på grund av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning. Genom ändringen säkerställs dessutom att sjömän i alla personalkategorier behandlas lika när det gäller den minimiersättning som avses i lagrummet, eftersom en sjöman oberoende av den permitteringsmeddelandetid som tillämpas i arbetsförhållandet är berättigad till ersättning för minst två månader för tiden för sådan arbetslöshet som beror på

att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning.

Också efter den föreslagna ändringen av 58 § skall ersättningen enligt lagrummet fortfarande vara primär i de särskilda fall som avses där. Ersättningen omfattar lön som betalats för permitteringsmeddelandetiden och lön som eventuellt betalats på basis av 23 § 2 mom. När det gäller sådana fall där arbetsförhållandet upphör föreslås för tydlighetens skull och i överensstämmelse med 58 § 1 mom. att också i paragrafens 2 mom. skall tas in ett stadgande enligt vilket från ersättningen enligt 45 § 2 mom., utöver eventuell lön som på basis av 23 § 2 mom. betalats för permitteringsmeddelandetiden eller för den tid arbetet varit förhindrat också skall dras av sådan lön som avses i 58 §, om arbetsavtalet senare på grund av att fartyget förolyckas eller förklaras odugligt för iståndsättning sägs upp av någondera parten.

Rätten till ersättning enligt 58 § sjömanslagen gäller den tid sjömannen är utan arbete till följd av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning. I överensstämmelse med den princip som framgår av den gällande 23 § 3 mom. sjömanslagen är en sjöman på basis av sitt arbetsavtal skyldig att också under den tid om högst två månader som avses i 58 § 2 mom. och som omfattas av ersättningen ta emot sådant annat arbete som arbetsgivaren erbjuder honom och som hör till hans yrke. En sjöman har inte rätt till arbetslöshetsersättning under den tid han får ersättning enligt 58 §.

80 §. *Ersättning för förlust av personlig egendom.* En arbetstagare har enligt paragrafen rätt att av arbetsgivaren få ersättning för förlust av personlig egendom i sådana fall när en skada eller motsvarande händelse har drabbat fartyget och egendomen har gått förlorad på grund av detta. Statsrådet fastställer grunderna för ersättningen.

För att antalet ärenden som omfattas av statsrådets beslutanderätt skall minskas föreslås som ett led i utvecklandet av centralförvaltningen att fastställandet av grunderna för ersättningen skall överföras på arbetsministeriet. Arbetsministeriet skall innan beslutet om fastställande av grunderna fattas ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.

86 §. *Tillstånd till undantag som beviljas utländsk arbetsgivare.* Enligt 86 § sjömanslagen kan social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av fartygets ägare antingen helt eller delvis

befria en utländsk arbetsgivare från att iaktta stadgandena i sjömanslagen, om ett finskt fartyg eller en del av det har upplåtits till en utlänning. Eftersom ärenden som gäller sjöarbetslagstiftningen enligt ikraftträdelsestadgandet i lagen om ändring av 1 och 3 §§ lagen om ministeriernas i statsrådet antal och allmänna verksamhetsområde (31/89) har överförts på arbetsministeriet, föreslås 86 § 1 och 3 mom. sjömanslagen bli ändrade så, att arbetsministeriet är den myndighet som beviljar tillstånd till undantag i stället för social- och hälsovårdsministeriet. Ändringen är teknisk.

Det föreslås att handläggningen av ärenden som gäller tillstånd till undantag ändras så, att arbetsministeriet innan ärendet avgörs i stället för att sända ärendet på egentlig remiss hos arbetsmarknadsparterna skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande i saken. Den föreslagna ändringen förutsätter en ändring av paragrafens 2 mom. Momentet föreslås dessutom bli ändrat så, att de stadgandena om förutsättningarna för beviljande av tillstånd till undantag som i den gällande lagen ingår i 3 mom. tas in i 2 mom. i den föreslagna lagen, varvid reglerna om tillstånd till undantag finns i samma moment.

88 §. *Laga domstol.* Enligt 1 mom. bestäms den första domstolen i mål som skall avgöras enligt sjömanslagen i allmänhet enligt sjölagen. I 21 kap. i den nya sjölagen har samlats stadgandena om laga domstol och rättegång i sjörättsmål. En förteckning över de behöriga underrätterna (sjörättsdomstolarna) enligt hovrätternas domkretsar finns i 21 kap. 1 § sjölagen.

Vid ingången av 1993 trädde den nya självstyrelselagen för Åland i kraft. Genom den upphävdes bl.a. alla övriga stadganden som stod i strid med självstyrelselagen. Hänvisningen till lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80) är således onödig. Det föreslås därför att 88 § 1 mom. skall ändras.

91 §. *Bestämmelser om kostnader som skall betalas av staten.* Sjömanslagen innehåller stadganden enligt vilka vissa kostnader skall betalas av statens medel, om arbetsgivaren inte är ersättningskyldig. Sådana kostnader är vissa begravnings- och sjukvårdskostnader. Enligt paragrafen utfärdar statsrådet närmare bestämmelser om de fall, i vilka en kostnad antingen

helt eller delvis skall betalas av statens medel. Av de orsaker som nämnts i den allmänna motiveringen föreslås att det skall ankomma på arbetsministeriet att utfärda bestämmelser i saken. Arbetsministeriet skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande innan frågan avgörs.

2. Semesterlagen för sjömän

14 §. *Naturaförmåner under semester.* Paragrafens 1 mom. innehåller en likadan huvudregel om hur naturaförmåner som hör till lönen skall utges under semestern som den i den allmänna semesterlagen (272/73). En princip är dessutom att förmånerna skall utges oavkortade. På grund av specialförhållandena inom sjöfarten har sjömännen dock inte alltid möjlighet att under sin semester till fullo utnyttja dessa förmåner. Sjömännen har således enligt 2 mom. rätt att få ersättning i pengar för naturaförmånerna. Rätten till ersättning gäller också för söndagar och de helgdagar som nämns särskilt i lagrummet. I kollektivavtalen har i allmänhet överenskommit om ersättningsarnas storlek. Om det inte har avtalats om ersättning i pengar för naturaförmånerna, beräknas den enligt paragrafens 2 mom. enligt grunder som statsrådet fastställer.

Av de skäl som anförs i den allmänna motiveringen samt i motiveringen till 80 och 91 §§ sjömanslagen föreslås att arbetsministeriet i stället för statsrådet skall fastställa ersättningsgrunderna i fråga om de naturaförmåner som avses ovan. Eftersom fastställandet av dessa grunder hör nära samman med kollektivavtalsverksamheten, föreslås dessutom att arbetsministeriet innan beslutet fattas skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.

26 §. *Undantagslov för utländsk arbetsgivare.* I paragrafen, som till sitt innehåll motsvarar 86 § 1 och 2 mom. sjömanslagen, stadgas om möjlighet för en utländsk arbetsgivare att på ansökan antingen helt eller delvis avvika från stadgandena i semesterlagen för sjömän. På samma grunder som anförts vid 86 § sjömanslagen föreslås att arbetsministeriet i stället för social- och hälsovårdsministeriet skall vara den myndighet som beviljar undantagslov, och att arbetsministeriet när det behandlar ansökan om undantagslov skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.

27 §. *Villkor för undantagslov.* På grund av

de ändringar som föreslagits i 26 § semesterlagen för sjömän föreslås en ändring av 27 § 2 mom. så, att arbetsministeriet i stället för social- och hälsovårdsministeriet skall vara den myndighet som beviljar undantagslov.

35 §. *Laga domstol.* Lagens stadganden om laga domstol har samma innehåll som stadgandena i 88 § sjömanslagen. Samma ändring föreslås i 35 § semesterlagen för sjömän som i 88 § sjömanslagen.

3. Sjöarbetstidslagen

16 §. *Stadgandenas tvingande natur.* Paragrafens 1 mom. ändrades genom en lag av den 6 mars 1987 (251/87) så, att i det uppräknas de paragrafer i sjöarbetstidslagen från vilka avvikelser kan göras genom kollektivavtal. Eftersom tillräckligt flexibla arbetstidsarrangemang inte alltid kan uppnås ens genom kollektivavtal, stadgas i 3 mom. att arbetsministeriet av särskilda skäl och efter att ha hört arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna i enskilda fall kan bevilja undantag från tillämpningen av sjöarbetstidslagen.

För förenhetligande av förvaltningspraxis när det gäller behandlingen av undantagslovsärenden föreslås att förfarandet med hörande ändras så, att arbetsministeriet innan ett ärende avgörs skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.

16 a §. *Undantagslov för utländsk arbetsgivare.* Paragrafen motsvarar 26 § semesterlagen för sjömän. Det föreslås att paragrafen ändras på samma sätt som sistnämnda paragraf.

16 b §. *Villkor för undantagslov.* På grund av de ändringar som föreslagits i 16 a § föreslås en teknisk ändring av 16 b § 2 mom. så, att arbetsministeriet i stället för social- och hälsovårdsministeriet skall vara den myndighet som beviljar undantagslov.

28 §. *Laga domstol.* Stadgandena i 28 § motsvarar stadgandena i 35 § semesterlagen för sjömän och 88 § sjömanslagen. Det föreslås att 28 § sjöarbetstidslagen skall ändras på samma sätt som 35 § semesterlagen för sjömän och 88 § sjömanslagen.

4. Lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart

8 §. *Övertidsarbete per dygn.* I 1 mom. som

gäller om övertidsarbete per dygn har social- och hälsovårdsministeriet getts möjlighet att i enskilda fall bevilja undantag från maximitiderna för övertidsarbetet per dygn. Innan tillstånd beviljas skall ministeriet ha hört arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna på området. Momentet föreslås bli ändrat så, att arbetsministeriet skall vara den myndighet som beviljar undantagslov och, i enlighet med de ändringar som föreslagits bli gjorda i sjömanslagstiftningen, att ministeriet också i fråga om dessa undantagslov skall ge delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande med anledning av ansökan om undantagslov innan ärendet avgörs.

30 §. *Laga domstol*. På grund av de specialförhållanden som gäller inrikesfarten är stadgandena om arbetstid annorlunda än när det gäller utrikesfarten. Lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart är dock, med undantag av de egentliga arbetstidsstadgandena, beträffande många enskilda stadganden likadan som sjöarbetstidslagen. Lagens 30 §, i vilken stadgas om hur den första domstolen i rättstvister som skall avgöras enligt lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart bestäms, är likadan som 88 § sjömanslagen, 35 § semesterlagen för sjömän och 28 § sjöarbetstidslagen. Det föreslås att 30 § lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart skall bli ändrad i enlighet med de ovan nämnda paragraferna.

5. Lagen om samarbete inom företag

8 §. *Fullgörande av förhandlingsskyldighet*. I samband med att lagen om företagssanering stiftades ändrades 6 § lagen om samarbete inom företag så, att samarbetsförfarandet kom att omfatta också överföringar till anställning på deltid, permitteringar och uppsägningar samt utbildnings- och omplaceringsavgöranden i samband med dem som verkställs i samband med företagssaneringsförfarande.

Samarbetsförfarandet skall enligt den lag som gäller det iakttas också i företag som idkar sjöfartsnäring och rederier. I samband med att saneringslagstiftningen kom till fogades till 8 §

5 mom. lagen om samarbete inom företag särskilda stadganden om minimiförhandlingstider med tanke på sådana situationer då ett företag är föremål för saneringsförfarande. I fall som grundar sig på 41 a § 1 mom. 1 punkten lagen om arbetsavtal stadgas om en minimiförhandlingstid på sju dagar.

För förenhetligande av den praxis som iaktas i fråga om förfarandena i saneringssituationer som omfattas av lagen om arbetsavtal och sjömanslagen, föreslås att till 8 § 5 mom. lagen om samarbete inom företag fogas en hänvisning till 1 mom. 1 punkten i den 43 a § som föreslagits bli fogad till sjömanslagen. Minimiförhandlingstiden är då sju dagar, när grunden för uppsägningen är ett sådant arrangemang eller en sådan åtgärd som vidtas efter det saneringsförfarandet inletts och som är nödvändig för avvärijande av konkurs samt som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt. Minimiförhandlingstiden är då sju dagar, oberoende av hur många arbetstagare åtgärderna gäller.

Det att det stadgas om en minimiförhandlingstid på sju dagar är av betydelse för sjöfartsbranschen, eftersom försäljning, köp och uthyrning av fartyg mellan olika länders rederier i syfte att avvärja konkurs kan vara synnerligen brådskande.

6. Ikraftträdande

Den föreslagna lagstiftningen förutsätter varken utbildning eller information. Arbetsmarknadsparterna och arbetsministeriet har beredskap att snabbt börja tillämpa den nya lagstiftningen. Lagarna föreslås därför träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

I sjömanslagen förslås bli intaget ett övergångsstadgande enligt vilket 11 a § inte skall tillämpas på avtal som har ingåtts innan lagen har trätt i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av sjömanslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjömanslagen av den 7 juni 1978 (423/78) 11 § 4 mom.,
ändras 23 § 2 mom., 35 § 4 mom., 52 § 1 mom., 53 § 3 mom., 58 § 2 mom., 80 och 86 §§, 88 §
 1 mom. och 91 §,
 av dessa lagrum 53 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 25 juli 1986 (591/86) och 88 § 1 mom.
 sådant det lyder i lag av den 1 juni 1984 (434/84), samt
fogas till lagen nya 11 a och 43 a §§ som följer:

11 a §

Konkurrensförbudsavtal

Av synnerligen vägande skäl som har samband med arbetsförhållandet kan genom ett avtal (*konkurrensförbudsavtal*) begränsas en arbetstagares rätt att

1) sedan arbetsförhållandet upphört ingå arbetsavtal med någon som utövar ett visst slags näringsverksamhet, yrke eller annan verksamhet som konkurrerar med arbetsgivaren, eller att

2) för egen räkning utöva sådan verksamhet.

Vid bedömningen av om det finns synnerligen vägande skäl enligt 1 mom. skall bland annat beaktas

1) arten av arbetsgivarens verksamhet och det skyddsbehov som beror på att affärs- eller yrkeshemligheter bör bevaras eller på den specialutbildning som arbetsgivaren har ordnat för arbetstagaren samt

2) arbetstagarens ställning och uppgifter.

Ett konkurrensförbudsavtal får under högst sex månader begränsa arbetstagarens rätt att ingå nytt arbetsavtal eller utöva ett yrke. Tidsbegränsningen får gälla högst ett år, om det kan anses att arbetstagaren har fått en skälig ersättning för men som denna bundenhet åsamkar honom. Ett avtalsvite som ansluter sig till konkurrensförbudsavtalet får inte överstiga den lön som arbetstagaren erhåller under de sex månaderna närmast före arbetsförhållandets upphörande. Har ingen överenskommelse om avtalsvite träffats, gäller om arbetstagarens skyldighet att ersätta skada på grund av brott mot avtalet 64 § 3 mom. Avtalet binder inte arbetstagaren, om arbetsförhållandet har upphört av skäl som beror av arbetsgivaren.

Vad 3 mom. stadgar om varaktigheten av ett konkurrensförbudsavtal och om avtalsvite i

samband med det gäller inte en person i ledande ställning som är direkt underställd verkställande direktören och deltar i ledningen av ett företag, en rörelse eller en inrättning.

Ett konkurrensförbudsavtal är ogiltigt i den mån det strider mot 1—3 mom. I övrigt gäller om giltigheten och jämkningen av ett sådant avtal lagen om rättshandlingar på förmyndhetsrättens område (228/29).

23 §

Lönen vid hinder för arbete

Har en arbetstagare till följd av en sjöolycka, eldsvåda, exceptionell naturtilldragelse som drabbat fartyget eller ett annat arbetsställe som avses i 1 § eller av något annat liknande hinder som är oberoende av honom och arbetsgivaren inte kunnat utföra sitt arbete, är han berättigad till lön för högst två veckor av den tid hindret varat. Om arbetstagarens rätt till ersättning när arbetet förhindras på grund av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för istånd-sättning stadgas i 58 §.

35 §

Kostnaderna för sjukvård

Beträffande ersättande av sjukhus-, läkar- vårds- och läkemedelskostnader som föranletts av en könssjukdom i smittsam skede skall lagen om smittsamma sjukdomar (583/86) iakt-tas.

43 a §

Uppsägning i samband med saneringsförfarande

Är arbetsgivaren föremål för förfarande en-

ligt lagen om företagssanering (47/93), kan arbetsavtalet sägas upp med iakttagande av en uppsägningstid på två månader, trots att uppsägningstiden eller arbetsavtalstiden annars skulle vara längre, om

1) grunden för uppsägningen är ett sådant arrangemang eller en sådan åtgärd som vidtas efter det förfarandet inletts och innan saneringsprogrammet fastställs och som är nödvändig för avvärijande av konkurs samt som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt, eller

2) grunden för uppsägningen är en åtgärd enligt ett fastställt saneringsprogram som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt, eller ett programenligt arrangemang som har en i saneringsprogrammet konstaterad ekonomisk orsak och som förutsätter att arbetskraften minskas.

Uppsägningsrätt enligt 1 mom. föreligger dock inte, om arbetsgivaren kan erbjuda arbetstagaren någon annan uppgift i vilken han med hänsyn till sin yrkesskicklighet och förmåga skäligen kan omplaceras eller som han kan utbildas för.

52 §

Allmänt stadgande om fri hemresa

En i Finland bosatt arbetstagare samt en arbetstagare som är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har, då arbetsförhållandet upphör någon annanstans än i hans hemland, rätt till fri resa jämte uppehälle till sin hemort, om hans arbetsförhållande har fortgått i sex månader utan avbrott. En arbetstagare som har haft möjlighet att under de senast förflutna tre månaderna säga upp sitt arbetsavtal att upphöra i någon hamn i sitt hemland har dock inte rätt till fri hemresa.

53 §

Fri resa med anledning av smittosam sjukdom eller krigsfara

Om arbetstagaren är bosatt i Finland eller är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, betalas kostnaderna för den i denna paragraf nämnda fria resan samt resan för en sådan arbetstagare som

i hans ställe sänds från Finland till fartyget, till hälften av statens och till hälften av arbetsgivarens medel. Kostnaderna för någon annan än en ovan nämnd arbetstagares resa betalas av arbetsgivarens medel.

58 §

Ersättning för arbetslöshet

Om lönebetalningen till följd av att fartyget har förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning har avbrutits med stöd av 23 § 2 mom. eller på grund av permittering, har arbetstagaren rätt till ersättning enligt 1 mom. Lön som har betalats enligt 23 § 2 mom. för den tid arbetet varit förhindrat och för permitteringsmeddelandetiden ingår i denna ersättning. Om arbetsavtalet i det ovan nämnda fallet sägs upp av någondera parten, dras ersättningen enligt 1 mom. av från den ersättning som enligt 45 § skall betalas för den lön för uppsägningstiden som arbetstagaren gått miste om.

80 §

Ersättning för förlust av personlig egendom

För förlust av personlig egendom till följd av att fartyget förolyckats, utsatts för sjööveri eller drabbats av eldsvåda eller av annan skada har arbetstagaren rätt att av arbetsgivaren få ersättning enligt de grunder som arbetsministeriet fastställer efter att ha hört delegationen för sjömansärenden.

86 §

Tillstånd till undantag som beviljas utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det upplåtits till en utlänning, kan arbetsministeriet, på ansökan av fartygets ägare och efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, antingen helt eller till en del befria den utländska arbetsgivaren från att iaktta stadgandena i denna lag.

Tillstånd till undantag kan beviljas endast om det finns vägande skäl därtill. Innan tillståndet beviljas skall såvitt möjligt säkerställas att beviljandet av tillstånd till undantag inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning. Tillståndet kan beviljas endast för viss tid, och till det kan

anslutas sådana villkor som anses nödvändiga. En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som erhållit tillstånd till undantag skall utan dröjsmål meddela arbetsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för tillståndet. Villkor som har anslutits till tillståndet kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan tillståndet till undantag återkallas. Ett tillstånd kan återkallas också om villkor som har anslutits till det inte iakttas.

88 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen så som stadgas i

21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

91 §

Bestämmelser om kostnader som skall betalas av staten

Efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande kan arbetsministeriet meddela närmare föreskrifter om de fall i vilka en kostnad som nämns i denna lag helt eller delvis skall betalas av statens medel.

Denna lag träder i kraft den 199 . Lagens 11 a § tillämpas inte på avtal som har ingåtts innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av semesterlagen för sjömän**

I enlighet med riksdagens beslut ändras 14 § 2 mom., 26 §, 27 § 2 mom. och 35 § semesterlagen för sjömän av den 1 juni 1984 (433/84) som följer:

14 §

Naturaförmåner under semester

Om arbetstagaren inte utnyttjar naturaförmånerna under semestern, är han berättigad att för dem få ersättning i pengar, också för söndagar, kyrkliga högtidsdagar, självständighetsdagen, jul- och midsommaraftonen, påsklördagen och första maj. Om det inte har avtalats om större ersättning i pengar för naturaförmånerna, beräknas den enligt grunder som arbetsministeriet fastställer efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.

26 §

Undantagslov för utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det upplåtits till en utlänning, kan arbetsministeriet, på ansökan av fartygets ägare och efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, antingen helt eller delvis

befria den utländska arbetsgivaren från att iakttas stadgandena i denna lag.

Undantagslov enligt 1 mom. kan beviljas endast om det finns vägande skäl därtill. Innan undantagslovet beviljas skall såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning.

27 §

Villkor för undantagslov

En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som erhållit undantagslov skall utan dröjsmål meddela arbetsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. Villkor som anslutits till undantagslovet kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

35 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid

rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 199 .

3.

Lag

om ändring av sjöarbetstidslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § 3 mom., 16 a §, 16 b § 2 mom. och 28 § sjöarbetstidslagen av den 9 april 1976 (296/76) sådana de lyder, 16 § 3 mom. i lag av den 13 december 1991 (1510/91) samt 16 a §, 16 b § 2 mom. och 28 § i lag av den 1 juni 1984 (435/84), som följer:

16 §

Stadgandenas tvingande natur

Om det finns särskilda skäl kan arbetsministeriet, efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, i enskilda fall bevilja undantag från tillämpningen av denna lag.

16 a §

Undantagslov för utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det upplåtits till en utlänning, kan arbetsministeriet, på ansökan av fartygets ägare och efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, antingen helt eller delvis befria den utländska arbetsgivaren från att iakta stadgandena i denna lag.

Undantagslov kan beviljas endast om det finns vägande skäl därtill. Innan undantagslovet beviljas skall såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning.

16 b §

Villkor för undantagslov

En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som fått undantagslov skall utan dröjsmål meddela arbetsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. Villkor som anslutits till undantagslovet kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

28 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 199 .

4.

Lag**om ändring av 8 och 30 §§ lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 1 mom. och 30 § lagen den 26 mars 1982 om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82), dessa lagrum sådana de lyder, 8 § 1 mom. i lag av den 1 juni 1984 (415/84) och 30 § i lag av den 1 juni 1984 (436/84), som följer:

8 §

Övertidsarbete per dygn

En arbetstagare är skyldig att högst 16 timmar i veckan mot ersättning utföra övertidsarbete utöver den i 4 § 1 mom. stadgade ordinarie arbetstiden per dygn. Arbetstiden per dygn får likväl vara högst 14 timmar. I enskilda fall kan arbetsministeriet, efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, bevilja undantag från dessa maximitider. Villkor för undantagslov är att övertidsarbetet utförs med arbetstagarens samtycke och att överenskommelse träffats om att det avlösningssystem som avses i 18 § skall iakttas på fartyget eller arbetstiden skall utjäm-

nas inom tre månader så att den motsvarar ovan stadgade maximitider.

30 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den
199 .

5.

Lag**om ändring av 8 § lagen om samarbete inom företag**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 § 5 mom. lagen den 22 september 1978 om samarbete inom företag (725/78), sådant detta lagrum lyder i lag av den 25 januari 1993 (51/93), som följer:

8 §

Fullgörande av förhandlingsskyldighet

Vad som stadgas i 2 och 3 mom. tillämpas inte när företaget är i likvidation eller konkurs. Om företaget är föremål för förfarande enligt lagen om företagssanering (47/93), iakttas i stället för den tid om tre månader som nämns i 2 mom. en tid om en månad. I fråga om de överföringar till anställning på deltid, permit-

teringar och uppsägningar samt utbildnings- och omplaceringsavgöranden i samband därmed som avses i 41 a § 1 mom. 1 punkten lagen om arbetsavtal (320/70) och 43 a § 1 mom. 1 punkten sjömanslagen iakttas dock en tid om sju dagar.

Denna lag träder i kraft den
199 .

Helsingfors den 1 december 1995

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Arbetsminister *Liisa Jaakonsaari*

1.

Lag**om ändring av sjömanslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
 upphävs i sjömanslagen av den 7 juni 1978 (423/78) 11 § 4 mom.,
 ändras 23 § 2 mom., 35 § 4 mom., 52 § 1 mom., 53 § 3 mom., 58 § 2 mom., 80 och 86 §§, 88 §
 1 mom. och 91 §,
 av dessa lagrum 53 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 25 juli 1986 (591/86) och 88 § 1 mom.
 sådant det lyder i lag av den 1 juni 1984 (434/84), samt
 fogas till lagen nya 11 a och 43 a §§ som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Konkurrerande arbetsavtal

*Angående giltigheten av avtal, vari arbetst-
 gare till förhindrande av konkurrens förbinder
 sig att med annan, som idkar handel eller annan
 verksamhet av visst slag, ingå arbetsavtal som
 träder i kraft efter arbetsförhållandets upphörande,
 är stadgat i lagen om rättshandlingar på
 förmögenhetsrättens område (228/29).*

(4 mom. upphävs)

11 a §

Konkurrensförbudsavtal

*Av synnerligen vägande skäl som har samband
 med arbetsförhållandet kan genom ett avtal
 (konkurrensförbudsavtal) begränsas
 en arbetstagares rätt att*

*1) sedan arbetsförhållandet upphört ingå ar-
 betsavtal med någon som utövar ett visst slags
 näringsverksamhet, yrke eller annan verksamhet
 som konkurrerar med arbetsgivaren, eller att*

*2) för egen räkning utöva sådan verksamhet.
 Vid bedömningen av om det finns synnerligen
 vägande skäl enligt 1 mom. skall bland annat
 beaktas*

*1) arten av arbetsgivarens verksamhet och det
 skyddsbehov som beror på att affärs- eller
 yrkeshemligheter bör bevaras eller på den spe-
 cialutbildning som arbetsgivaren har ordnat för
 arbetstagaren samt*

2) arbetstagarens ställning och uppgifter.

*Ett konkurrensförbudsavtal får under högst
 sex månader begränsa arbetstagarens rätt att
 ingå nytt arbetsavtal eller utöva ett yrke. Tids-
 begränsningen får gälla högst ett år, om det kan
 anses att arbetstagaren har fått en skälig ersätt-
 ning för men som denna bundenhet åsamkar
 honom. Ett avtalsvite som ansluter sig till*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

konkurrensförbudsavtalet får inte överstiga den lön som arbetstagaren erhåller under de sex månaderna närmast före arbetsförhållandets upphörande. Har ingen överenskommelse om avtalsvite träffats, gäller om arbetstagarens skyldighet att ersätta skada på grund av brott mot avtalet 64 § 3 mom. Avtalet binder inte arbetstagaren, om arbetsförhållandet har upphört av skäl som beror av arbetsgivaren.

Vad 3 mom. stadgar om varaktigheten av ett konkurrensförbudsavtal och om avtalsvite i samband med det gäller inte en person i ledande ställning som är direkt underställd verkställande direktören och deltar i ledningen av ett företag, en rörelse eller en inrättning.

Ett konkurrensförbudsavtal är ogiltigt i den mån det strider mot 1 — 3 mom. I övrigt gäller om giltigheten och jämkningen av ett sådant avtal lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/29).

23 §

Lönen vid hinder för arbete

Har arbetstagare till följd av sjöolycka, eldsvåda, exceptionell naturtilldragelse, som drabbat fartyget eller i 1 § avsett annat arbetsställe, eller av annat liknande, av honom och arbetsgivaren oberoende hinder icke kunnat utföra sitt arbete, är han berättigad till lön för högst två veckor av den tid hindret varar.

Har en arbetstagare till följd av en sjöolycka, eldsvåda, exceptionell naturtilldragelse som drabbat fartyget eller ett annat arbetsställe som avses i 1 § eller av något annat liknande hinder som är oberoende av honom och arbetsgivaren inte kunnat utföra sitt arbete, är han berättigad till lön för högst två veckor av den tid hindret varat. Om arbetstagarens rätt till ersättning när arbetet förhindras på grund av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för istandsättning stadgas i 58 §.

35 §

Kostnaderna för sjukvård

Beträffande ersättande av sjukhus-, läkarvårds- och medicinkostnader, som föranletts av könssjukdom i smittosamt skede, skall stadgandena i lagen om könssjukdomar (52/52) lända till efterrättelse.

Beträffande ersättande av sjukhus-, läkarvårds- och läkemedelskostnader som föranletts av en könssjukdom i smittosamt skede skall lagen om smittsamma sjukdomar (583/86) iakttas.

43 a §

Uppsägning i samband med saneringsförfarande
Är arbetsgivaren föremål för förfarande enligt

Gällande lydelse

52 §

Allmänt stadgande om fri hemresa

I Finland bosatt arbetstagare samt arbetstagare som är finsk medborgare äger, då arbetsförhållandet upphör annorstädes än i hans hemland, rätt till fri resa jämte uppehälle till sin hemort, såframt hans arbetsförhållande har fortgått utan avbrott i sex månader. Rätt till fri hemresa tillkommer dock icke arbetstagare, som har haft möjlighet att under de senast förflutna tre månaderna uppsäga sitt arbetsavtal att upphöra i någon hamn i sitt hemland.

53 §

Fri resa med anledning av smittosam sjukdom eller krigsfara

Om arbetstagaren är bosatt i Finland eller är finsk medborgare, betalas kostnaderna för den i denna paragraf nämnda fria resan samt resan för sådan arbetstagare som i hans ställe sänds

Föreslagen lydelse

lagen om företagssanering (47/93), kan arbetsavtalet sägas upp med iakttagande av en uppsägningstid på två månader, trots att uppsägningstiden eller arbetsavtalstiden annars skulle vara längre, om

1) grunden för uppsägningen är ett sådant arrangemang eller en sådan åtgärd som vidtas efter det förfarandet inletts och innan saneringsprogrammet fastställs och som är nödvändig för avvärjande av konkurs samt som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt, eller

2) grunden för uppsägningen är en åtgärd enligt ett fastställt saneringsprogram som leder till att arbetet upphör eller minskar mer än endast obetydligt och inte endast tillfälligt, eller ett programenligt arrangemang som har en i saneringsprogrammet konstaterad ekonomisk orsak och som förutsätter att arbetskraften minskas.

Uppsägningsrätt enligt 1 mom. föreligger dock inte, om arbetsgivaren kan erbjuda arbetstagaren någon annan uppgift i vilken han med hänsyn till sin yrkesskicklighet och förmåga skäligen kan omplaceras eller som han kan utbildas för.

52 §

Allmänt stadgande om fri hemresa

En i Finland bosatt arbetstagare samt en arbetstagare som är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har, då arbetsförhållandet upphör någon annanstans än i hans hemland, rätt till fri resa jämte uppehälle till sin hemort, om hans arbetsförhållande har fortgått i sex månader utan avbrott. En arbetstagare som har haft möjlighet att under de senast förflutna tre månaderna säga upp sitt arbetsavtal att upphöra i någon hamn i sitt hemland har dock inte rätt till fri hemresa.

Om arbetstagaren är bosatt i Finland eller är medborgare i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, betalas kostnaderna för den i denna paragraf nämnda fria

Gällande lydelse

från Finland till fartyget, till hälften av statens och till hälften av arbetsgivarens medel. Kostnaderna för annan än ovan nämnd arbetstagares resa betalas av arbetsgivarens medel.

Föreslagen lydelse

resan samt resan för en sådan arbetstagare som i hans ställe sänds från Finland till fartyget, till hälften av statens och till hälften av arbetsgivarens medel. Kostnaderna för någon annan än en ovan nämnd arbetstagares resa betalas av arbetsgivarens medel.

58 §

Ersättning för arbetslöshet

Även arbetstagare, vilken permitteras till följd av att fartyget förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning och vilken på sätt som avses i 45 § 1 mom. uppsäger sitt arbetsavtal under permitteringstiden, äger rätt till ovan i 1 mom. avsedd lön.

Om lönebetalningen till följd av att fartyget har förolyckats eller förklarats odugligt för iståndsättning *har avbrutits med stöd av 23 § 2 mom. eller på grund av permittering*, har arbetstagaren rätt till ersättning enligt 1 mom. Lön som har betalats enligt 23 § 2 mom. för den tid arbetet varit förhindrat och för permitteringsmeddelandetiden ingår i denna ersättning. Om arbetsavtalet i det ovan nämnda fallet sägs upp av någondera parten, dras ersättningen enligt 1 mom. av från den ersättning som enligt 45 § skall betalas för den lön för uppsägningstiden som arbetstagaren gått miste om.

80 §

Ersättning för förlust av personlig egendom

För förlust av personlig egendom till följd av att fartyget förolyckats, utsatts för sjöröveri eller drabbats av eldsvåda eller av annan skada äger arbetstagare rätt att av arbetsgivaren utfå ersättning enligt grunder som fastställs av statsrådet.

80 §

Ersättning för förlust av personlig egendom

För förlust av personlig egendom till följd av att fartyget förolyckats, utsatts för sjöröveri eller drabbats av eldsvåda eller av annan skada *har* arbetstagaren rätt att av arbetsgivaren få ersättning enligt de grunder som *arbetsministeriet fastställer efter att ha hört delegationen för sjömansärenden*.

86 §

Tillstånd till undantag som beviljas utländsk arbetsgivare

Har finskt fartyg eller del därav överlämnats att nyttjas av utlänning, kan social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av fartygets ägare antingen helt eller till en del befria den utländska arbetsgivaren från att iakttaga stadgandena i denna lag.

86 §

Tillstånd till undantag som beviljas utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det upplåtits till en utlänning, kan *arbetsministeriet*, på ansökan av fartygets ägare *och efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande*, antingen helt eller till en del befria den utländska arbetsgivaren från att iakttaga stadgandena i denna lag.

Tillstånd till undantag kan beviljas endast om vägande skäl därtill föreligger. Innan tillstånd beviljas skall *vederbörande finska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer beredas till-*

Tillstånd till undantag kan beviljas endast om *det finns* vägande skäl därtill. Innan tillståndet beviljas skall *så vitt möjligt säkerställas att beviljandet av tillstånd till undantag inte*

Gällande lydelse

fälle att avge utlåtande, och även i övrigt bör man sträva att säkerställa, att beviljandet av tillstånd till undantag icke medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning.

Tillstånd till undantag kan beviljas endast för viss tid, och till detsamma kan anslutas nödiga befunda villkor. Arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som erhållit tillstånd till undantag skall utan dröjsmål meddela social- och hälsovårdsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för tillståndet. I tillståndet föreskrivna villkor kan ändras med anledning av förändringar som inträffat i sagda förhållanden. Såvida förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan tillståndet till undantag återkallas. Tillstånd kan återkallas även för så vitt däri uppställda villkor icke iakttages.

88 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen på det sätt som stadgas i [260 och 261 §§] sjölagen eller i 1 § lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som är stadgat i rättegångsbalken.

91 §

Bestämmelser om kostnader som skall bestridas av staten

Statsrådet utfärdar närmare bestämmelser om de fall, i vilka i denna lag nämnd kostnad helt eller delvis skall bestridas av statens medel.

Föreslagen lydelse

medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning. Tillståndet kan beviljas endast för viss tid, och till det kan anslutas sådana villkor som anses nödvändiga. En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som erhållit tillstånd till undantag skall utan dröjsmål meddela arbetsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för tillståndet. Villkor som har anslutits till tillståndet kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan tillståndet till undantag återkallas. Ett tillstånd kan återkallas också om villkor som har anslutits till det inte iakttas.

88 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen så som stadgas i 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

91 §

Bestämmelser om kostnader som skall betalas av staten

Efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande kan arbetsministeriet meddela närmare föreskrifter om de fall i vilka en kostnad som nämns i denna lag helt eller delvis skall betalas av statens medel.

Denna lag träder i kraft den 199 . Lagens 11 a § tillämpas inte på avtal som har ingåtts innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av semesterlagen för sjömän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 14 § 2 mom., 26 §, 27 § 2 mom. och 35 § semesterlagen för sjömän av den 1 juni 1984 (433/84) som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Naturaförmåner under semester

Om arbetstagaren inte utnyttjar naturaförmånerna under semestern, är han berättigad att för dem få ersättning i pengar, också för söndagar, kyrkliga högtidsdagar, självständighetsdagen, jul- och midsommaraftonen, påsklördagen och första maj. Om större ersättning i pengar inte har avtalats för naturaförmånerna, beräknas den enligt grunder som statsrådet fastställer.

Om arbetstagaren inte utnyttjar naturaförmånerna under semestern, är han berättigad att för dem få ersättning i pengar, också för söndagar, kyrkliga högtidsdagar, självständighetsdagen, jul- och midsommaraftonen, påsklördagen och första maj. Om det inte har avtalats om större ersättning i pengar för naturaförmånerna, beräknas den enligt grunder som *arbetsministeriet fastställer efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande.*

26 §

Undantagslov för utländsk arbetsgivare

Har finskt fartyg eller del därav upplåtits till utlänning, kan social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av fartygets ägare antingen helt eller delvis befria den utländska arbetsgivaren från att iaktta stadgandena i denna lag.

Undantagslov som avses i 1 mom. kan beviljas endast om vägande skäl föreligger. Innan undantagslovet beviljas skall vederbörande finska *arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer beredas tillfälle att avge utlåtande och även annars såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning.*

26 §

Undantagslov för utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det upplåtits till en utlänning, kan *arbetsministeriet*, på ansökan av fartygets ägare och *efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande*, antingen helt eller delvis befria den utländska arbetsgivaren från att iaktta stadgandena i denna lag.

Undantagslov enligt 1 mom. kan beviljas endast om det finns vägande skäl därtill. Innan undantagslovet beviljas skall såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarnas i denna lag stadgade ställning.

27 §

Villkor för undantagslov

Arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som fått undantagslov skall utan dröjsmål meddela social- och hälsovårdsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. I undantagslovet föreskrivna

En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som erhållit undantagslov skall utan dröjsmål meddela *arbetsministeriet* förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. Villkor som anslutits till undantagslovet kan

Gällande lydelse

villkor kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Såvida förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

35 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen på det sätt som är stadgat i [260 och 261 §§] sjölagen eller i 1 § lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som är stadgat i rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarnas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

35 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den
199 .

3.

Lag**om ändring av sjöarbetstidslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § 3 mom., 16 a §, 16 b § 2 mom. och 28 § sjöarbetstidslagen av den 9 april 1976 (296/76) sådana de lyder, 16 § 3 mom. i lag av den 13 december 1991 (1510/91) samt 16 a §, 16 b § 2 mom. och 28 § i lag av den 1 juni 1984 (435/84), som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 §

Stadgandenas tvingande natur

Om det finns särskilda skäl kan arbetsministeriet, efter att ha hört sjöfartens arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, i enskilda fall bevilja undantag från tillämpningen av denna lag.

Om det finns särskilda skäl kan arbetsministeriet, efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande, i enskilda fall bevilja undantag från tillämpningen av denna lag.

16 a §

Undantagslov för arbetsgivare

Har finskt fartyg eller del därav upplåtits till

16 a §

Undantagslov för utländsk arbetsgivare

Har ett finskt fartyg eller en del av det

Gällande lydelse

utlännning, kan social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av fartygets ägare antingen helt eller delvis befria den utländska arbetsgivaren från att iaktta stadgandena i denna lag.

Undantagslov kan beviljas endast om vägnande skäl föreligger. Innan undantagslovet beviljas skall *vederbörande finska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer beredas tillfälle att avge utlåtande och även annars* såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarernas i denna lag stadgade ställning.

Föreslagen lydelse

upplåtits till en utlännning, kan *arbetsministeriet*, på ansökan av fartygets ägare och *efter att ha gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande*, antingen helt eller delvis befria den utländska arbetsgivaren från att iaktta stadgandena i denna lag.

Undantagslov kan beviljas endast om det finns vägnande skäl därtill. Innan undantagslovet beviljas skall såvitt möjligt säkerställas att undantagslovet inte medför väsentliga förändringar i arbetstagarernas i denna lag stadgade ställning.

16 b §

Villkor för undantagslov

Arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som fått undantagslov skall utan dröjsmål meddela social- och hälsovårdsministeriet förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. I undantagslovet föreskrivna villkor kan ändras, om förändringar i förhållandena inträffat. Såvida förändringarna anses äventyra arbetstagarernas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

En arbetsgivare eller fartygsbefälhavare som fått undantagslov skall utan dröjsmål meddela *arbetsministeriet* förändringar i de förhållanden som ligger till grund för undantagslovet. Villkor som anslutits till undantagslovet kan ändras, om förändringar i förhållandena har inträffat. Om förändringarna anses äventyra arbetstagarernas ovan avsedda ställning, kan undantagslovet återkallas.

28 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen på det sätt som är stadgat i [260 och 261 §§] sjölagen eller i 1 § lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som är stadgat i rättegångsbalken.

28 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den
199 .

4.

Lag**om ändring av 8 och 30 §§ lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 1 mom. och 30 § lagen den 26 mars 1982 om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82), dessa lagrum sådana de lyder, 8 § 1 mom. i lag av den 1 juni 1984 (415/84) och 30 § i lag av den 1 juni 1984 (436/84), som följer:

Gällande lydelse

8 §

Övertidsarbete per dygn

Arbetstagare är skyldig att högst 16 timmar i veckan mot ersättning utföra övertidsarbete utöver den i 4 § 1 mom. stadgade ordinarie arbetstiden per dygn. Arbetstiden per dygn får likväl vara högst 14 timmar. I enskilda fall och efter att ha hört arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna på området kan social- och hälsovårdsministeriet bevilja undantag från dessa maximitider. Villkor för undantagslov är att övertidsarbetet utförs med arbetstagarens samtycke och att överenskommelse träffats om att det avlösningssystem som avses i 18 § skall iakttas på fartyget eller arbetstiden skall utjämnas inom tre månader så att den motsvarar ovan stadgade maximitider.

30 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen på det sätt som är stadgat i 260 och 261 §§ sjölagen eller i 1 § lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som är stadgat i rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

8 §

Övertidsarbete per dygn

En arbetstagare är skyldig att högst 16 timmar i veckan mot ersättning utföra övertidsarbete utöver den i 4 § 1 mom. stadgade ordinarie arbetstiden per dygn. Arbetstiden per dygn får likväl vara högst 14 timmar. I enskilda fall kan *arbetsministeriet*, efter att ha *gett delegationen för sjömansärenden tillfälle att avge utlåtande*, bevilja undantag från dessa maximitider. Villkor för undantagslov är att övertidsarbetet utförs med arbetstagarens samtycke och att överenskommelse träffats om att det avlösningssystem som avses i 18 § skall iakttas på fartyget eller arbetstiden skall utjämnas inom tre månader så att den motsvarar ovan stadgade maximitider.

30 §

Laga domstol

I mål som skall avgöras enligt denna lag bestäms den första domstolen enligt 21 kap. 1 och 7 §§ sjölagen (674/94). I övrigt skall vid rättegång iakttas vad som stadgas i rättegångsbalken.

*Denna lag träder i kraft den
199 .*

5.

L a g**om ändring av 8 § lagen om samarbete inom företag**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 5 mom. lagen den 22 september 1978 om samarbete inom företag (725/78), sådant detta lagrum lyder i lag av den 25 januari 1993 (51/93), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Fullgörande av förhandlingsskyldighet

Vad som stadgas i 2 och 3 mom. tillämpas inte när företaget är i likvidation eller konkurs. Om företaget är föremål för förfarande enligt lagen om företagssanering (47/93), iakttas i stället för den tid om tre månader som nämns i 2 mom. en tid om en månad. I fråga om de överföringar till anställning på deltid, permitteringar och uppsägningar samt utbildnings- och omplaceringsavgöranden i samband därmed som avses i 41 a § 1 mom. 1 punkten lagen om arbetsavtal iakttas dock en tid om sju dagar.

Vad som stadgas i 2 och 3 mom. tillämpas inte när företaget är i likvidation eller konkurs. Om företaget är föremål för förfarande enligt lagen om företagssanering (47/93), iakttas i stället för den tid om tre månader som nämns i 2 mom. en tid om en månad. I fråga om de överföringar till anställning på deltid, permitteringar och uppsägningar samt utbildnings- och omplaceringsavgöranden i samband därmed som avses i 41 a § 1 mom. 1 punkten lagen om arbetsavtal (320/70) och 43 a § 1 mom. 1 punkten sjömanslagen iakttas dock en tid om sju dagar.

Denna lag träder i kraft den
199 .
